

Voorstel bestuursakkoord op hoofdlijnen

(versie 23 oktober 2020 tbv VOG)

Inleiding

- Deze kabinetsperiode is een aantal belangrijke besluiten genomen over de gaswinning en de gevolgen daarvan in Groningen.
- De NAM is op afstand gezet, de gaskraan gaat dicht, schadeafhandeling is onafhankelijk geregeld met het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG), er wordt gewerkt aan een goed toekomstperspectief via het Nationaal Programma Groningen (NPG) en de versterking vindt plaats onder uitvoering van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG).
- Tegelijkertijd zien we dat de versterking nog onvoldoende op gang komt.
- Als gevolg van de daling en uiteindelijk het stopzetten van de gaswinning neemt het risico op (zware) aardbevingen af en bestaat de mogelijkheid dat er op termijn minder woningen versterkt hoeven te worden en kunnen de versterkingsmaatregelen die nog toegepast moeten worden minder zwaar zijn. Daarmee komt de versterkingsoperatie in een andere fase.
- Inwoners hebben behoefte aan rust, duidelijkheid en voorspelbaarheid. Daarom hebben het Rijk en de regio in aanvulling op de eerdere versnellingsmaatregelen nadere afspraken gemaakt.
- Kern van deze afspraken is dat er met de nieuwste inzichten zal worden gewerkt. Daarbij worden bestaande afspraken gerespecteerd. Liggende versterkingsadviezen kunnen worden uitgevoerd maar inwoners krijgen hierbij zelf een keuze. Inwoners die al ver gevorderd zijn in de versterking krijgen de keuze om over te stappen op nieuwe inzichten, zodat wordt voorkomen dat er onnodig versterkt wordt waar bewoners dat niet willen.
- Daarnaast hebben de afspraken tot doel nieuwe moeilijk uitlegbare verschillen in het gebied als gevolg van wisselende beoordelingsmethoden zo veel mogelijk te voorkomen.
- Verder is er de wens om inwoners in het bevingsgebied een zekere vorm van genoegdoening te geven, Dit in aanvulling op bestaande regelingen als de regeling m.b.t. waardedaling en immateriële schade.
- De reguliere versterkingskosten vallen onder de aansprakelijkheid van de NAM en worden daarmee vergoed. Bovengenoemde punten leiden tot de behoefte een aanvullende set aan maatregelen te nemen om een impuls te geven aan de versterkingsopgave nu deze in een nieuwe fase terecht komt. Dit leidt tot de volgende afspraken waarbij een set aan maatregelen is afgesproken van in totaal 1,5 miljard euro. (Rijk 1,4 miljard euro, Regio 100 miljoen euro):

Nieuwste inzichten

- De huizen waar nog geen beoordeling ligt, krijgen een beoordeling met de nieuwste inzichten om te bepalen wat voor de veiligheid noodzakelijk is.
- Uitzondering hierop zijn de woningen in de zogenaamde clustering (zie onder blok B). De eigenaren van deze woningen krijgen de mogelijkheid om hun woning te laten versterken op vergelijkbare wijze als de woningen binnen het cluster om niet uit te leggen verschillen binnen straten, dorpen of wijken om daarmee sociale ontwrichting te voorkomen.
- Na het sluiten van dit akkoord wordt er gerekend met de vernieuwde Nederlandse praktijkrichtlijn (NPR). Zoals aangekondigd zal op 1 januari 2021 nog één update plaats vinden van de NPR. Beoordelingen worden vanaf die datum in opdracht van de NCG met de nieuwe NPR uitgevoerd.
- Omwille van de stabiliteit van de uitvoering is de nieuwe NPR 2020 op 1 januari 2021 in beginsel de laatste wijziging van de beoordelingskaders. Bij een significante ontwikkeling in de situatie of de inzichten (zoals een stijging van de gaswinning) worden de beoordelingskaders wel aangepast. Het ACVG wordt gevraagd om te adviseren wanneer de ontwikkelingen in gaswinning/inzichten zodanig zijn dat een update van de NPR noodzakelijk is.
- De TNO-typologie-aanpak wordt op dit moment gevalideerd door het Adviescollege Veiligheid Groningen. Op het moment dat de typologie-aanpak gevalideerd is zal deze zo snel mogelijk worden ingevoerd.
- Tot het moment van invoering van de typologieaanpak worden de bestaande methodes gehanteerd ter voorkoming van vertraging.

- De typologie-aanpak en praktijkaanpak worden gecombineerd. Er vindt een opname plaats van het huis en waar mogelijk een veiligheidsbeoordeling via typologie. Als er maatregelen nodig zijn of het huis niet past in een typologie, wordt een voorstel voor maatregelen gedaan met de praktijkaanpak. Alleen indien ook dat niet mogelijk is, volgt een beoordeling met de NPR zoals hiervoor beschreven.
- Als er geen veiligheidsbeoordeling met de gevalideerde typologie-aanpak mogelijk is, dan wordt ingezet op een veiligheidsbeoordeling met de praktijkaanpak. Indien ook dat niet mogelijk is, volgt een beoordeling met de NPR zoals hiervoor beschreven.

Bestaande operatie (A)

- Alle huizen die al een versterkingsadvies hebben of waar reeds bestuurlijke afspraken over zijn gemaakt worden op basis van die adviezen versterkt, tenzij de eigenaar kiest voor een herbeoordeling.
- Dit geldt ook voor huizen in de review fase of die al dusdanig ver in het proces bij ingenieursbureaus zitten dat een herbeoordeling zorgt voor disproportionele vertraging.
- Eigenaren krijgen van de NCG een voorstel om hun huis opnieuw te laten beoordelen en daarmee te versterken tegen de nieuwste inzichten.
- Als eigenaren kiezen voor versterking conform nieuwste inzichten, krijgen zij – ongeacht de uitkomst - een tegemoetkoming van € 30.000,- om hun woning te kunnen verbeteren en verduurzamen.
- Om bewoners te ontzorgen krijgen ze de mogelijkheid tot het inschakelen van onafhankelijke ondersteuning bij het maken van een keuze.

Clustering (B)

- De gemeenten hebben in totaliteit voor 4229 woningen clustervoorstellen gedaan. Deze clusters zijn voorgesteld om te voorkomen, dat bij de toepassing van een nieuwe norm, er in het dorp, in de wijk of in de straat nieuwe verschillen ontstaan, die leiden tot sociale ontwrichting.
- Voor een deel van deze clusters waren al afspraken gemaakt of zijn de afspraken in een finaal stadium; dit geldt voor 1311 woningen.
- Voor de overige woningen richt de inzet van de gemeenten zich primair op het ter beschikking stellen van een vergoeding van €30.000,- als oplossing om de woning zodanig te kunnen verbeteren, dat er recht wordt gedaan aan de niet uitlegbare verschillen met de woningen in de directe omgeving die wel versterkt worden.
- Niet voor alle clusters is het ter beschikking stellen van de vergoeding de (enige) oplossing. Hier is een onderscheid in de volgende categorieën te maken;
 - Voor een zeer beperkt deel van woningen (< 100) is sloop/nieuwbouw nog aan de orde, als gevolg van het feit dat vergelijkbare woningen in de directe omgeving ook voor sloop/nieuwbouw in aanmerking zijn gekomen.
 - Voor een beperkt aantal clusters worden de versterkingsmiddelen ingezet om specifieke problematiek op te lossen, bewoners die zich onveilig voelen tegemoet te komen of aan gedane toezeggingen recht te doen.
- De regio neemt de verantwoordelijkheid op zich om de problematiek van de clusters binnen de middelen van het Gebiedsfonds (590 miljoen) op te lossen. Belangrijk vertrekpunt hierbij is dat er hierbij uitgegaan is van een gemiddelde van €100.000,- per woning aan versterkingskosten.

Eigenaren van woningen binnen de scope die nog geen beoordeling hebben en niet in een cluster- of resultaatgebied vallen (C)

- Eigenaren in deze categorie hebben een huis wat in de versterkingsoperatie is opgenomen omdat zij mogelijk in een huis wonen die niet aan de norm voldoet. Zij hebben nog geen VA ontvangen.
- Alle eigenaren binnen de scope zullen zo spoedig mogelijk een opname krijgen (voor zover dit nog niet is gebeurd) en een beoordeling volgens de nieuwste inzichten.
- Om de eigenaren in deze categorie tegemoet te komen voor de lange doorlooptijd van de operatie, uitgestelde investeringen in woningonderhoud/woningverbetering en de gewekte verwachtingen ontvangen deze eigenaren een subsidie van € 17.000 voor woningverbetering en verduurzaming.

- Hiervoor komt € 170 mln. beschikbaar.

Gebiedsfonds (D)

- Aan de regio wordt een gebiedsfonds ter beschikking gesteld om de kosten te dekken die gemeenten maken die samenhangen met de uitvoering van de versterking.
- Het gebiedsfonds bestaat in totaal uit € 590 mln. (€ 540 mln. vanuit het Rijk en € 50 mln. vanuit het gereserveerde lokale deel NPG).
- Het gebiedsfonds wordt ingezet voor:
 - De inpassingskosten die de gemeenten maken bij sloop en nieuwbouw van huizen en bij de versterking (bv nieuwe aansluiting riool, wegen en inrichting openbare ruimte).
 - Kosten die gemeenten maken om noodzakelijke verbeteringen in de openbare ruimte van het gebied aan te brengen die samenhangen met de versterking.
 - De financiering van inpassingskosten die optreden bij de uitvoering van projecten waar een vast bedrag is afgesproken en waarbij de gemeente beslist over de uitvoering (zoals het scholenprogramma, zorgprogramma en erfgoedprogramma).
 - Het oplossen van huidige en toekomstige bijzondere en ongewenste situaties zoals beschreven in blok B. Daarvoor is binnen het budget een bedrag van € 300 mln geraamd.
 - Het dekken van het tekort in de uitvoering van de batch 1588.

Woningverbetering aardbevingsgebied (E1)

- Rijk en regio willen invulling geven aan de afspraak het aardbevingsgebied beter achter te laten en komen tot een vorm van genoegdoening.
- Voor het aardbevingsgebied wordt daarom een subsidieregeling ingesteld voor particuliere eigenaren; zij kunnen € 10.000,- ontvangen voor het verbeteren van de woning.
- Om bewoners te ontzorgen krijgen ze krijgen de mogelijkheid tot onafhankelijke ondersteuning bij het maken van keuzes over de inzet van dit bedrag.
- Voor deze subsidieregeling komt € 300 miljoen beschikbaar.
- Samen met de woningcorporaties wordt een regeling uitgewerkt ten behoeve van corporaties en hun huurders.
- Hiervoor is € 150 miljoen beschikbaar.

Knelpuntenbudget NCG:

- De NCG-organisatie krijgt een extra budget van € 75 miljoen om knelpunten binnen de operatie snel op te kunnen lossen teneinde de operatie beter te laten verlopen.
- De NCG krijgt het mandaat om dit budget in te zetten.

Schrijnende situaties

- De algehele conditie van een pand kan belangrijke gevolgen hebben voor het versterkingsproces of het herstel van schade aan dat betreffende object. In het aardbevingsgebied doen zich een aantal schrijnende situaties voor waarbij vaak een samenloop tussen schade en versterking aan de orde is en waarbij de algehele staat of conditie van het pand zwak is vanwege constructieve problemen of knelpunten. Vanuit dit akkoord over de versterking willen rijk en regio een bijdrage leveren om de schrijnende situaties, die zich vaak op het snijvlak van versterking en schadeafhandeling bevinden, op te kunnen lossen.
- Er wordt samen met betrokken instanties een tijdelijke regeling ingesteld met als doel bij te dragen aan structurele woningverbetering ten einde deze schrijnende situaties op te lossen.
- Voor de uitvoering van de tijdelijke regeling is een bedrag van € 60 miljoen beschikbaar.
- De uitvoering van deze regeling wordt gemonitord met als doel steeds meer inzicht te krijgen in bijvoorbeeld de causaliteit tussen de verergering van schade, het veiligheidsniveau van een woning en het ontstaan van nieuwe schade. Daarnaast moet zo een verbeterd inzicht ontstaan in de omvang van de problematiek. Op basis van deze inzichten wordt bepaald of deze regeling een vervolg moet krijgen en hoe die er definitief uit moet zien.

Integrale programma's voor Agrariers, MKB'ers, erfgoed en sociaal-emotionele ondersteuning.

- De NCG draagt zorg voor de versterking van agrarische panden, MKB'ers en erfgoed. Deze reguliere versterkingskosten worden gefinancierd door de NCG en vallen buiten dit akkoord. Om integrale programma's mogelijk te maken die toezien op het meenemen van bredere problematiek wordt een aanvullend budget beschikbaar gesteld.
- De programmatische aanpak Agro beoogt een toekomstperspectief te bieden aan agrarisch ondernemers in het aardbevingsgebied die te maken hebben met een combinatie van aardbevingsproblematiek en andersoortige complexe problematiek rondom bedrijfsvoering, de landbouwtransitie of bijv. de stikstofproblematiek. Veel bedrijven staan al enige tijd stil in ontwikkeling in afwachting van versterking van gebouwen en/of herstel van schade ten gevolge van aardbevingen. Om echt een sprong voorwaarts te kunnen maken, heeft het agroprogramma tot doel om integraal te bepalen welke ontwikkelingen een agrarisch bedrijf verder kunnen helpen.
- In het geactualiseerde Erfgoedprogramma is opgenomen dat we een meerjarige financiële regeling gaan opstellen voor onderhoud aan karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten.
- Ondernemers ervaren specifieke problemen als gevolg van de gaswinning en de benodigde versterking. Er wordt gewerkt aan een integraal programma. Vanuit dit akkoord wordt een impuls gegeven aan de verdere ontwikkeling en uitvoering van dit programma.
- Daarnaast loopt er een programma voor sociaal-emotionele ondersteuning in Groningen. Ook hier wordt de mogelijkheid gecreëerd voor continueren door aanvullend budget beschikbaar te stellen.
- In totaal wordt voor deze programma's € 50 mln. gereserveerd door het Rijk:
 - Agro € 15 miljoen euro
 - Erfgoed € 12 miljoen euro
 - Sociaal en gezondheid € 10 miljoen euro
 - MKB € 13 miljoen euro.

Aanvullende bestuurlijke afspraken (E2):

- In een separaat traject worden nadere bestuurlijke afspraken gemaakt, waarin Rijk en regio samen werken aan een agenda voor de Toekomst van Groningen. Dit betreft een brede en langjarige samenwerkingsagenda in zowel het ruimtelijk-economische als het sociaal domein.
- Rijk en regio zetten in op het creëren van kansen in Groningen en een substantiële bijdrage van de regio aan het behalen van Rijksdoelen. We brengen de fysieke en sociaal-economische basis in Groningen op orde, werken aan nieuw economisch perspectief in de sectoren Energie, Digitalisering en Healthy Ageing en realiseren vernieuwend onderwijs op alle opleidingsniveaus.
- Op basis van deze agenda investeert het Rijk aanvullend op het Nationaal Programma Groningen €500 miljoen in Groningen uit bestaande rijksbudgetten aangevuld met bijdragen vanuit het Nationale Groeifonds en nieuwe investeringen. De rijksbijdrage is exclusief lopende investeringen en Europese fondsen en gaat niet ten koste van bijdragen uit de Europese structuurfondsen.
- De regio draagt € 50 mln bij vanuit het NPG aan uitvoering van de afspraken binnen dit blok.
- Er wordt gedacht aan investeringen in (1) de vernieuwings- en transformatieopgave, (2) mbo-campussen in stad en regio, (3) regionale arbeidsmarkt, (4) regionale bereikbaarheid, (5) versnellen van de groene waterstofeconomie en warmtetransitie en in (5) regionale topsectoren Energie, Healthy Ageing en Digitalisering.
- Rijk en regio spreken af de samenwerking naast investeringen te vertalen in concrete afspraken over onder andere maar niet uitsluitend het versneld aanwijzen van offshore wind boven de wadden, krimp-problematiek, versnellen van de reistijd naar de Randstand langs nieuw spoor en het NOVI-gebied Groningen.
- Rijk en regio spreken af samen te werken aan een gezamenlijke inzet richting het volgende kabinet voor de realisatie van de toekomstagenda Groningen. Hiertoe werken Rijk en regio samen in het positioneren van Groningen bij de kabinetsformatie middels gezamenlijke kabinetsfiches op onder andere de onderwerpen wijkvernieuwing, krimp, herstructurering, sociale innovatie, warmtetransitie en preventie.

Governance:

- De governance van bovenstaande afspraken wordt nog nadere uitgewerkt. Er worden daarbij afspraken gemaakt over wie per onderdeel van de afspraken het budget beheert.

- Uitgangspunt daarbij is dat we zoeken naar voldoende ruimte voor handelingsvrijheid bij de gemeenten en dat het Rijk de besteding van middelen kan verantwoorden.
- Aangezien gemeenten worden geconfronteerd met extra organisatiekosten die direct te maken hebben met de versterking wordt een aanvullend budget beschikbaar gesteld van 70 mln t/m 2024.
- De ontwikkeling van de benodigde budgetten voor de uitvoering bij de gemeenten wordt jaarlijks gemonitord en besproken tussen Rijk en regio

Randvoorwaarden

Reikwijdte

- De afspraken in het akkoord betreffen het onderdeel versterking. Hiermee gaat het niet over de afhandeling van schade.

Samenloop met schade

- Waar mogelijk wordt een integrale benadering van schade en versterken voor bewoners gekozen. Dit wordt gewaarborgd door het verbeteren van de afstemming tussen deze onderdelen. Samen met de maatschappelijke organisaties wordt dit uitgewerkt.
- Er vindt een evaluatie plaats op basis van het protocol 2018 voor de afhandeling van schade.
- Het Rijk, het IMG en de regio blijven in gesprek over complexe zaken met samenloop van schade en versterking, alsmede een funderingsproblematiek zodat naar bevind van zaken en werkenderwijs het startbedrag waar nodig zal kunnen worden verhoogd.

Uitvoering

- De NCG heeft een ruim mandaat om de versterking uit te voeren en organiseert dit binnen de organisatie zo dat zij in staat is slagvaardige besluitvorming te bewerkstelligen.
- De NCG heeft een ruim mandaat om kosten te maken die noodzakelijk zijn voor de versterking en krijgt een aanvullend budget om knelpunten op te lossen.
- Gemeentelijk programma van aanpak blijft het uitgangspunt voor de versterkingsoperatie.
- Gemeenten, provincie en NCG komen tot een optimalisatie van het vergunningenproces en waar mogelijk tot een vermindering van het aantal vergunningen, toestemmingen en andere besluiten dat nodig is voor de uitvoering van een versterkingsbesluit.
- Als de gemeente of een andere partij werkzaamheden wil combineren met de versterking door de NCG, dan dienen beslissingen over de werkzaamheden en financiering te worden genomen in het tempo van de versterking.
- Rijk en regio spannen zich maximaal in om de verdere uitwerking van de afspraken van dit akkoord en de uitvoering met snelheid op te pakken.
- Jaarlijks wordt dit akkoord tussen rijk en regio geëvalueerd waarbij de mogelijkheid ontstaat in de toedeling van middelen onder verschillende blokken te schuiven.

Voorziene en onvoorziene omstandigheden

- Er kunnen zich grote voorziene en onvoorziene omstandigheden voordoen waardoor in redelijkheid niet langer kan worden gevegd dat het totaalpakket aan afspraken voor de versterking onverkort zou blijven gelden. Bij voorziene omstandigheden wordt gedacht aan een zware aardbeving die ernstige gevolgen heeft voor de scope van de opgave of het structureel verhogen van het gaswinningsniveau.
- Belangrijke negatieve gevolgen voor het Gebiedsfonds vanwege afwijking in de praktijk ten aanzien van de berekende gemiddelde versterkingskosten per object en daardoor belangrijke afwijking van de gehanteerde norm ter berekening van deze kosten conform NPR2018, T2 en het bijbehorende gehanteerde kostenbedrag voor versterking.
- In het gaswinningsdossier is een groot aantal actoren betrokken. Dit heeft tot gevolg dat wanneer wordt gesproken over een totaalpakket versterken er 'losse eindjes' kunnen worden herkend. Rijk en regio werken de voorziene 'losse eindjes' van dit akkoord nader uit, waarbij wordt gedacht aan fiscale aspecten, onderzoeken en afspraken rondom de afwikkeling van lopende regelingen.

Planning

- Met deze bestuurlijke afspraken wordt beoogd de versterkingsopgave te versnellen en deze zo beheersbaar en uitvoerbaar mogelijk te maken. De NCG stelt hierbij een realistische en haalbare meerjarenplanning voor de versterking op.

Communicatie

- Dit akkoord is primair gesloten voor de inwoners en de veiligheid van de woningen in het aardbevingsgebied in Groningen. In de communicatie erover staan de bewoners dan ook centraal. Dit doen we helder en duidelijk en door een persoonlijke benadering, zoals onlangs weer bepleit door de Nationale Ombudsman. De persoonlijke benadering via brieven en gesprekken wordt ondersteund door een intensieve informatiecampagne, onder meer via de regionale media. We kiezen voor een getrapte aanpak: eerst informeren op hoofdlijnen en direct aansluitend op maat. Een kernteam Communicatie, met daarin vertegenwoordiging van Rijk, regio en NCG, werkt dit verder uit. Een van de punten van uitwerking is de mogelijkheid bewoners bij het maken van keuzen te ondersteunen met onafhankelijk advies.

Financieel overzicht akkoord

Onderdeel akkoord	Bedrag
Blok B/D clustering/gebiedsfonds	€ 550 + € 50 (NPG) = € 600
Blok C woningen binnen de scope	€ 170
Blok D knelpuntenpot	€ 75
Blok E1 woningverbetering hele gebied	
Particuliere eigenaren	€ 300
Woningcorporaties	€ 150
Schrijvende situaties	€ 60
Integrale programma's agro, MKB erfgoed en sociaal	€ 50
Lumpsum voor de jaren 2020-2024	€ 70
Regionale bijdrage NPG aan E2	€ 50 (NPG)
Totaal	€ 1,525